

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

LA FACULTAT DE BELLES ARTS DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA. UN MODEL D'INTERNACIONALITZACIÓ D'ENSENYAMENT ARTÍSTIC

- Figueras Ferrer, Eva

Universitat de Barcelona

Departament de Pintura. Facultat de Belles Arts

C/ Pau Gargallo, 4. 08028, Barcelona (Espanya)

efigueras@ub.edu

- Crespo Martín, Bibiana

Universitat de Barcelona

Departament de Dibuix. Facultat de Belles Arts

C/ Pau Gargallo, 4. 08028, Barcelona (Espanya)

bb Crespo@ub.edu

1. **RESUM:** Dins del període de canvis que es produeixen en l'ensenyament universitari arrel de la implementació del Pla Bologna, hem dedicat una especial atenció a la internacionalització de l'ensenyament artístic com a motor de canvi i progrés en la nostra activitat pedagògica, investigadora i artística. Compartir coneixements i experiències amb altres docents, investigadors, alumnes i artistes, ens permet avançar i ens ofereix unes eines imprescindibles per a un futur que evoluciona i canvia a un ritme vertiginós, dins

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

del qual la capacitat d'adaptació serà la intel·ligència que tots haurem de desenvolupar per a sobreviure amb una certa garantia d'èxit.

2. **ABSTRACT:** With the aim of implementing the Bologna Accords we have devoted a special attention to the internationalization of fine arts teaching as a mean of change and development of our teaching, research and artistic activities. Sharing knowledge and experiences with other faculty members, researchers, alumni and artists allow us to make progress and at same time it provides us with indispensable tools for a future that evolves and changes at a rapid rate. The capability to quickly adapt to this new setting will need to be embraced by all to ensure a successful program.
3. **PARAULES CLAU:** Internacionalització universitària, Educació artística, Projecció professional
4. **KEYWORDS:** University internationalization, Arts education, Professional development
5. **ÀREA DE CONEIXEMENT:** Art i Humanitats
6. **ÀMBIT TEMÀTIC DEL CONGRÉS:** La internacionalització de la universitat
7. **MODALITAT DE PRESENTACIÓ:** Comunicació oral

DESENVOLUPAMENT:

Possiblement tots els professors coincidiríem en la premissa que l'aprenentatge és un procés de construcció individual y social que l'estudiant ha de regular i pel qual ha de responsabilitzar-se (De Miguel, 2005). La qüestió és com s'ensenya a aprendre de forma independent i autònoma? Segons Biggs (Biggs, 2005) són necessàries quatre condicions perquè es produeixi un bon

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

aprenentatge: Una base de coneixements ben estructurada, un context motivacional adequat, l'activitat per part de l'estudiant i la interacció amb altres.

Pensem que l'única manera d'aconseguir dels estudiants un aprenentatge de qualitat és enfrontar-los a situacions en les quals tenen que aplicar nous coneixements per la solució de problemes realistes, prendre decisions i aprendre de forma autònoma, reflexiva i crítica. Per aconseguir-ho, hem dissenyat experiències d'aprenentatge en les quals l'estudiant pugui, a partir de la seva manera de comprendre la realitat, construir nous aprenentatges significatius, i formular i aplicar solucions a les situacions problemàtiques degudament contextualitzades. Una de les experiències que ens ha funcionat és la internacionalització de l'ensenyament artístic.

L'ensenyament artístic no s'allunya gaire de les directrius marcades al Pla Bolonya. La nova incorporació del grau i el postgrau en el marc de l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES) és una oportunitat per a repensar la nostra tasca educativa i formular noves propostes més ajustades als plantejaments que inspiren el procés de Convergència Europea. Enfront els posicionaments didàctics clàssics centrats en l'aula i el professor, ara es propugna un ensenyament centrat en l'activitat autònoma de l'alumne. El canvi implica un període d'adaptació i de reflexió, i no és una tasca senzilla, ja que, a vegades, no és un èxit que suposi una millora de l'ensenyament. Amb fracassos i errors hem anat aprenent a canviar les metodologies pedagògiques, a adequar els programes a les noves titulacions, a aprendre noves formes d'ensenyar, etc. Tanmateix és un període oportú per introduir innovacions docents que ens permetin assolir els objectius establerts en les noves directrius de grau.

L'ensenyament que s'imparteix a la Facultat de Belles Arts de la Universitat de Barcelona no està tan allunyat d'aquest “canvi de paradigma ensenyança-aprenentatge” de l'Espai Europeu

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

d'Educació Superior (EEES). L'aprenentatge artístic es caracteritza, bàsicament, per la seva component pràctica experimental dins dels tallers i laboratoris artístics. L'alumne conviu moltes hores amb els seus companys i amb els professors compartint una docència «més informal» que la que es pugui impartir en un espai poc movable (aula) i amb un temps reduït, on l'alumne sol ser un mer receptor, més o menys passiu, del conjunt de continguts que imparteix un professor.

En aquest sentit, com a professors, som uns privilegiats ja que podem fer de la nostra docència un marc de treball distès, dialogant, compartit, creatiu i, molt important, vivencial. L'alumne aprèn fent, embrutant-se, fent servir el mètode d'assaig i error, reflexionant sobre els encerts i els desencerts, patint per poder plasmar en un paper, en un bloc de fang, en una imatge digital... la idea que li ronda pel cap. En una paraula l'alumne de Belles Arts ha d'involucrar-se activament en el procés d'ensenyament-aprenentatge perquè es tracta d'una formació activa i creativa.

En aquest periple formatiu en el que com a docents acompanyem als nostres estudiants d'art, és molt gratificant ser observadors actius del seu aprenentatge, ja que tot i l'aparent contradicció que aquesta afirmació suposa, com a acadèmics influïm en els seus processos cognitius-artístics però no deixen de ser ells mateixos els autors i actors de la seva pròpia funció a la que assistim cada dia en les classes.

Dins d'aquest context, paràmetres com l'*avaluació* -que per les característiques esmentades del tipus d'aprenentatge és millor aplicar el terme d'autoavaluació continua-, les *tutories*, la *planificació* docent són, potser una mica diferents als que s'imposa en altres tipologies d'ensenyament. D'entrada són avantatjosos, ja que permeten molta flexibilitat i adaptació a les circumstàncies concretes del grup classe. També presenten inconvenients ja que la flexibilitat obra un marge d'improvisació, que sotmet al docent a un estat de vigília constant, per tal que

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

ningú es senti desplaçat. Evidentment l'empatia envers el col·lectiu del taller no és la mateixa per tothom. Ni entre els alumnes, ni els alumnes amb el professor. Aleshores és un repte “deixar fer” però de forma guiada, seguint una programació i amb uns objectius i finalitats a assolir al llarg del curs.

a) Objectius:

El principal objectiu que ens proposem és oferir un bon mètode¹ d'aprenentatge, i per aconseguir-lo tenim present les quatre condicions que el propicien:

1. Una base de coneixements ben estructurada.
2. Un context motivacional adequat.
3. Activitat per part de l'estudiant
4. Interacció amb altres.

Per aconseguir aquest objectiu ens plantegem tres qüestions claus:

Primera: Què pretenem que aprenguin els alumnes? (competències).

Segona: Quines són les modalitats organitzatives o “escenaris”, i metodologies més adequades en cadascuna d'aquestes modalitats, perquè l'alumne pugui adquirir aquests aprenentatges?

¹ De Miguel (2005), “El método docente como un conjunto de decisiones sobre los procedimientos a emprender y sobre los recursos a utilizar en las diferentes fases de un plan de acción que, organizados y secuenciados coherentemente con los objetivos pretendidos en cada uno de los momentos del proceso, nos permiten dar una respuesta a la finalidad última de la tarea educativa”.

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

Tercera: Amb quins criteris i procediments comprovarem que l'alumne els ha adquirit finalment? (avaluació).

Entre les noves propostes educatives, hem dedicat una atenció especial a la internacionalització de l'ensenyament artístic. L'intercanvi d'experiències docents i discents, la transferència i recepció de coneixements i el diàleg creatiu genera, per la llei de vasos comunicants, un enriquiment global que propicia el canvi i la motivació. El fet de compartir experiències amb altres docents, investigadors i artistes, ens permet conèixer metodologies pedagògiques diferents i tenir més eines alhora de debatre i d'establir unes directrius sòlides d'ensenyament, basat en competències² (motius, trets de la personalitat, auto concepte, coneixements i habilitat), i seguint unes finalitats pedagògiques significatives que responguin a les necessitats artístiques i professionals actuals.

“Perquè es produeixi un creixement de l'estudiant en les competències establertes no és suficient formar-lo en determinats coneixements, habilitats i promoure en ell/ella determinades actituds i valors, és necessari afavorir el *creixement continu* d'aquestes característiques subjacents a les seves competències” (De Miguel 2005). Es necessari oferir a l'estudiant diverses situacions d'estudi i treball similars a les que es trobarà en la seva pràctica professional. Massot i Feitshammel (2003) denominen la “situació real” a aquestes pràctiques externes que nosaltres hem centrat amb la internacionalització de l'ensenyament artístic.

² Una competència és “una característica subyacente en una persona que està causalment relacionada con el desempeño, referido a un criterio superior o efectivo, en un trabajo o situación” (Spencer y Spencer, 1993).

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

A part del benefici que suposa pels professors tenir accés a altres experiències pedagògiques, la internacionalització de l'ensenyament es converteix en una eina prioritària de *motivació* pels nostres alumnes. Partim de la premissa de que si generem un ambient engrescador dins del taller, laboratori o aula, el procés d'aprenentatge és significatiu i millora exponencialment.

Un alumne es pot sentir molt motivat si la perspectiva del seu aprenentatge finalitza amb una *acció-interacció* significatiu: *Acció* perquè el resultat del seu aprenentatge, el treball artístic, formarà part d'una exposició, un catàleg, una difusió.... *Interacció* perquè en l'experiència no va sol, sinó que la comparteix amb els companys de curs i amb alumnes d'altres centres educatius.

El fet que l'alumne tingui la possibilitat de desenvolupar un treball que pot ser exposat o difós, implica d'entrada un compromís amb ell mateix i amb el grup, ja que el seu treball ha de respondre a unes expectatives dipositades en la seva producció. Expectatives que van més enllà d'aprovar o no una assignatura, i que, generalment, són molt més exigents i engrescadores. Aquesta primera motivació, eleva l'alumne, l'engrandeix i el predispone a aprendre els continguts de l'assignatura perquè els necessita en un futur molt immediat (final del curs). El seu aprenentatge és significatiu.

L'intercanvi d'experiències entre els seus companys i amb alumnes d'altres institucions serveix per generar un clima de treball positiu i per conèixer altres alternatives i solucions creatives als continguts pedagògics de l'assignatura. El treball en equip implica debat, programació, exigència, qualitat, compliment de terminis i responsabilitat social. En una època de crisi com l'actual creiem necessari poder fomentar en els nostres alumnes actituds i valors com són l'esforç i el compromís amb la feina.

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

El sistema d'avaluació constitueix el tercer element de planificació que ens hem proposat per aconseguir un bon mètode d'aprenentatge. En el marc de l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES), el nou model suposa un canvi de paradigma (Tagg, 2003) al traslladar el centre d'atenció des de l'ensenyança del professor a l'aprenentatge de l'alumne. Com a conseqüència directe d'aquest canvi, els sistemes d'avaluació són l'element principal que orienta i motiva l'aprenentatge de l'alumne i el seu propi ensenyament. Aquest és precisament el focus d'atenció del que ha vingut denominant-se el moviment de l'avaluació autèntica o “authentic assessment” que ha tingut forta embranzida en l'àmbit nord-americà. L'avaluació autèntica presenta a l'alumne tasques o desafiaments de la vida real per la resolució de la qual ha de desplegar un conjunt integrat de coneixements, destreses i actituds. Aquesta avaluació és més holística que analítica en evitar presentar tasques que requereixin l'acompliment d'una única habilitat, coneixement o actitud. És també pertinent a l'acompliment professional en plantejar a l'alumne desafiaments que siguin reals i rellevants al món laboral.

El nou paradigma focalitzat en l'aprenentatge de l'alumne implica necessàriament un paper actiu i responsable per part d'aquest i dilueix la distinció entre el que podem considerar activitat d'aprenentatge i activitat d'avaluació. L'avaluació seria una activitat imbricada en el propi aprenentatge. El professor no serà l'únic actor de l'avaluació sinó un cogestor de la mateixa (De Miguel, 2005).

L'autoavaluació és molt important en aquest nou enfocament: Perseguim un paper actiu de l'alumne i aconseguim que es faci responsable dels seus assoliments, de manera que reguli i orienti el seu aprenentatge. Col·lateralment augmentarem substancialment en qualitat i quantitat

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

les activitats evacuatives sense que això suposi "enterrar" al professor en una cadena sense fi de protocols i informes.

L'autoavaluació és col·lectiva. L'alumne presenta el seu projecte davant el grup classe i, després d'un debat, cal consensuar una qualificació (la nota). La possibilitat de defensar el treball públicament és un recurs molt útil per l'alumne i pel professor. A l'alumne, una defensa pública comporta una preparació prèvia que serveix per ordenar les idees i preparar l'exposició. També implica una complicitat i un desig de fer la feina ben feta perquè més enllà de la nota (que és important per l'alumne), la seva obra passarà per un procés de selecció i, possiblement, finalitzarà en una exposició, publicació, etc. Aprendre a parlar i argumentar davant el públic és una habilitat que volem potenciar dins de l'aula amb l'objectiu de preparar a l'alumne pel seu futur professional.

Pel professor l'autoavaluació és important ja que el debat crític permet, conèixer millor l'alumne i consensuar la qualificació per tal d'evitar, en la mida del possible, sentiments d'injustícia i situacions enfrontades no desitjables.

En resum, la internacionalització de l'ensenyament es converteix en una bona eina de *motivació*. Les activitats que es programen amb col·laboració amb altres institucions tenen un valor acadèmic afegit dins el grau ja que es converteixen en el motor generador d'emocions, de companyonia, de treball en equip, de respecte i de competència saludable, entre els nostres alumnes i amb els de la institució participant.

Per concloure aquest apartat, enumerem els OBJECTIUS que ens proposem amb la internacionalització de l'ensenyament de dibuix i gravat que impartim:

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

- 1- Motivar: Crear un ambient engrescador dins l'aula.
- 2- Potenciar la mobilitat d'alumnes i docents entre els centres participants
- 3- Conèixer el mètode docent d'altres professionals que imparteixen el mateix ensenyament. En el nostre cas Gravat i Dibuix.
- 4- Enriquir els coneixements, ja que en un marc d'innovació universitari, les novetats tècniques són compartides entre els professors que participem al projecte.
- 5- Conèixer el procés d'aprenentatge a partir dels mètodes pedagògics utilitzats en cadascun dels taller.
- 6- Compartir, professors i alumnes, l'experiència de l'aprenentatge amb altres col·legues d'altres centres educatius, fomentant l'autogestió de l'aprenentatge.
- 7- Desenvolupar el sentit crític.
- 8- Treballar en equip. Compartir les idees, solidaritzar-se en el procés de realització del treball.
- 9- Adquirir uns compromisos i dur-los a la pràctica amb el màxim d'èxit.
- 10- Adquirir un coneixement pràctic d'un possible futur professional: la presentació d'obra artística en una galeria per a ser exposada.

Tenint en compte el què hem exposat, una METODOLOGIA inspirada en aquests plantejaments no pot defensar un model únic d'ensenyament, perquè les necessitats individuals i del grup, els diversos continguts d'aprenentatge i les competències a adquirir necessiten de mètodes didàctics flexibles que abastin gran diversitat d'activitats d'aprenentatge i satisfacin les necessitats de cada context educatiu i les intencions educatives proposades (Zabala, 1989).

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

A continuació presentem un conjunt de propostes que han generat activitats fora del l'aula en aquests darrers dos anys acadèmics. Les agrupem en cinc tipologies d'activitats diferents:

b) Descripció del treball

Aquesta internacionalització de la nostra Facultat es concreta en diversos projectes que hem anat desenvolupant aquests darrers anys i que els agrupem en les següents modalitats:

1. **Projectes expositius**: El projecte expositiu consisteix en la col·laboració entre dues o més institucions que, generalment, finalitza amb una proposta de treball comú als tallers docents implicats en el projecte, amb una publicació i amb la realització d'una exposició itinerant a les ciutats participants.

En aquest sentit, hem treballat i seguim en contacte amb la Facultat de Belles Arts de la Universitat Politècnica de València, amb l'*Acadèmia di Belle Arti di Alarino* (Palerm, Itàlia), l'*Acadèmia di Belle Arti di Bologna* (Bolonya, Itàlia), de l'*Accademia di Belle Arti di Brera* (Milà, Itàlia), de l'*Accademia di Belle Arti di Venezia* (Venècia, Itàlia), de l'*Accademia di Belle Arti di l'Aquila* (L'Aquila, Itàlia), l'*Accademia di Belle Arti di Bari* (Bari, Itàlia), amb la *Universidad Autónoma de Ciudad Juárez* (Mèxic) i darrerament, projectem una col·laboració amb la *Universidad Nacional de Rosario* (Argentina).

Juntament amb aquestes institucions, hem organitzat diverses exposicions de caire internacional que han permès la difusió del treball creatiu de l'alumnat. Com l'exposició *LiberoLibriEssegi*.

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

Rivisitazione di libro que es va realitzar al *Mercato Centro Culturale Comunale d'Argenta*, Ferrara (Itàlia) el Maig de 2009. En aquesta mostra van participar alumnes de l'*Accademia di Belle Arti di Bologna* (Bolònia, Itàlia), de l'*Accademia di Belle Arti di Brera* (Milan, Itàlia), de l'*Accademia di Belle Arti di Venezia* (Venècia, Itàlia), de l'*Accademia di Belle Arti di l'Aquila* (L'Aquila, Itàlia) i de la Facultat de Belles Arts de la Universitat de Barcelona. Els Llibres d'Artista que van realitzar els alumnes van ser tutoritzats amb molt seguiment individual i dedicació. A banda de l'experiència enriquidora es va publicar un catàleg molt professional en el que cada alumne/a tenia reproduïda la seva obra en una pàgina cada un.

El Juny de 2010 vam organitzar l'exposició-intercanvi *L'arte in viaggio* entre l'*Accademia di Belle Arti di Bari* (Bari, Itàlia) i la Facultat de Belles Arts de la Universitat de Barcelona amb obres de 20 alumnes —10 de cada institució—. La mostra es va exhibir en les sales d'exposició d'ambdues facultats, es va publicar un catàleg.

SECRETARIA TÉCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

Durant el curs acadèmic 2010-11 vam organitzar l'exposició-intervanvi *Quelli del Non-Toxic* entre l'*Accademia di Belle Arti di Palermo* (Palerm, Itàlia), la Facultat de Belles Arts de la Universitat Politècnica de València i la Facultat de Belles Arts de la Universitat de Barcelona. La mostra constava d'unes quaranta-cinc estampes realitzades amb tècniques de gravat sostenibles, i es va exposar a les tres ciutats participants (novembre a Palerm, febrer a Barcelona i maig a València). El catàleg reproduïx les obres de tots els participants i constitueix un clar testimoni dels progressos que s'han realitzats de la introducció del gravat No tòxic al nostre país i a Itàlia.

SECRETARIA TÉCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

Una altra mostra important sobre llibres d'artista, titulada *Non si lascia Leggere/ No es deixa llegir*, es va inaugurar el gener del 2011 a l'Aula Magna de la Biblioteca Universitària de Bolonya en motiu de la Fira d'Art que es celebra a la ciutat italiana, i a l'abril a la Biblioteca de Catalunya, a Barcelona, coincidint amb Ars Libris i amb la diada de Sant Jordi, i, finalment el maig s'exposà al Centre de Lectura de Reus. Aquesta mostra consta de vuitanta-quatre llibres d'artista realitzats per alumnes i professors de l'*Accademia di Belle Arti di Bologna* i de la facultat de Belles Arts de la universitat de Barcelona. El catàleg és el resultat del treball i l'esforç de professors i alumnes per tirar endavant un projecte que es va iniciar el 2009. S'ha intentat testimoniar l'evolució i progrés del projecte plantejat. Les obres presentades en són un clar testimoni.

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

El gener del 2011 també es va inaugurar a la Sala Fortuny del Centre de Lectura de Reus (Tarragona) una exposició d'alumnes i professors de la Facultat de Belles Arts juntament amb la participació d'artistes externs titulada *Una altra lectura*, i que consistia en una reflexió sobre la generació d'imatge creativa a partir de l'escriptura.

Finalment, per concloure els projectes expositius, s'està preparant una exposició internacional de llibres d'artista en la que hi participen la Universitat Autònoma de Ciudad Juárez (Mèxic), la Universitat de Barcelona, la Universitat Politècnica de València, l'*Accademia di Belle Arti di Bologna*. Aquesta exposició és el resultat d'un projecte internacional bianual liderat per Dra. Hortensia Minguez (UACJ) i Dra. Eva Figueras (UB) en el que hi participen professors, alumnes i artistes invitats de diferents països i institucions educatives.

SECRETARIA TÉCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

2. **Treball en xarxa. El blog com a eina de comunicació.** L'any 2010 varem començar un treball en equip entre professors i alumnes de la Universitat Autònoma de Ciudad Juárez i la Universitat de Barcelona. Sota el lema *Libro Arte/Abierto* varem projectar una reflexió teòrica a l'entorn del llibre d'artista a través del blog (<http://libroarteabierto.blogspot.com/>). El projecte finalitza amb una exposició itinerant per Espanya, Mèxic, Equador i Polònia.

3. **La visita d'experts al taller:** La relació amb artistes, acadèmics i professionals forans a la Universitat de Barcelona és també molt important per a ampliar els continguts de les assignatures en temes i processos innovadors, i per a donar a conèixer possibles sortides professionals i contactes en el futur dels estudiants. Per això, l'organització complementària de conferències amb personal extern expert en diferents temàtiques relacionades amb la matèria obre noves vies d'aprenentatge fora del taller. En els dos darrers cursos acadèmics, hem promogut les conferències dictades per la Prof. Paola Babini de l'Accademia di Belle Arti di Bologna (Bologna, Itàlia) —“*De la materia al objeto. El arte en cambio: de Buri al Arte Póvera*”, 2007—, Prof. Dessislava Youli Mintcheva de la National Academy of Art of Sofia (Sòfia, Bulgària) —“*The drawing in the National Academy of Art. Problems, trends and results. Contemporary art and tradition*”, 2009—, del Prof. Svetozar Chev de la National Academy of Art of Sofia (Sòfia, Bulgària) —“*El dibujo como un 'ensayo de meditación'. Aproximaciones creativas prácticas en el taller de dibujo*”, 2009—, Chintan Upadhyay (Mumbai, Índia) artista de prestigi internacional —“*Mutants: sorry does not matter any more*”, 2009—, del Prof. Erös Istvan del *Vizuális Művészeti Tanszé* (Eger, Hongria) —“*Nature Art*”, 2010.

A més de les conferències, hem organitzat cursos monogràfics amb la participació de professors i artistes nacionals i internacionals. Per exemple, en el curs acadèmic 2009-10, les professores i

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

artistes Carla Horat i Francesca Genna de *l'Accademia di Belle Arti di Palermo* (Palerm, Itàlia) van impartir el curs “El llibre d’artista amb tècniques gràfiques no tòxiques”. En el curs acadèmic 2010-2011 la professora Manuela Candini, de *l'Accademia di Belle Arti di Bologna* (Bolonya, Itàlia) va dirigir un curs monogràfic sobre “Les tècniques additives en gravat” i la professora Bethânia Barbosa Bezerra de Souza, de la Facultat de Belles Arts de la Universitat de Granada, va realitzar un curs sobre “Litografia damunt paper polièster”, com a alternativa a la tècnica tradicional.

4. **Internacionalització i mobilitat acadèmica.** D'altra banda, la Dra. Bibiana Crespo, com a coordinadora de les Relacions Internacionals del Departament de Dibuix contribueix al foment de la internacionalització i de la mobilitat acadèmica. El tipus de tasques que implica la coordinació responen a la tutorització d'alumnes *in-coming* i *out-going* dels programes d'intercanvi Erasmus, Sèneca i altres convenis generals internacionals. Una tutorització que va des del suport en l'elecció del centre de destí adequat al currículum de cada alumne/a, la selecció

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

d'assignatures àdhuc, seguiment *on-line* del procés d'adaptació i estança, i entrevista *feed-back* en el moment de retorn a la nostra facultat per a possibilitar una satisfactòria re-ubicació acadèmica.

5. En darrer terme, i no menys important, volem fer esment d'un altre tipus d'activitats dutes fora del taller i d'abast internacional com és l'assistència de professors i alumnes conjuntament a **Symposium/ Workshops/ Residències d'Artistes**. Durant el Juny de 2010 el *Vizuális Művészeti Tanszé* d'Eger (Hongria) va organitzar el *Kepes Symposium in Natrue Art* a Noszvaj (Hongria) en el que varem participar un professor i 3 alumnes, i hi va haver participació d'Universitats d'Hongria, Romania i Indonèsia.

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

Seguidament, el Juliol de 2010, vam participar al *Lazarea University Art Camp* a Lazarea (Romania) també amb assistència internacional universitària. El contingut d'ambdós Symposiums contemplava la creació d'obra artística amb suport als tallers, assistència a conferències d'artistes convidats i presentació-exposició oral de l'obra personal i de la Universitat representant així com assistir a la resta de presentacions dels participants i participar activament en els col·loquis resultants. L'experiència va concloure en dos exposicions itinerants —una a cada seu del Symposium— amb l'obra realitzada en aquelles tres setmanes.

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

Podem destacar com aportacions més rellevants l'exploració i desenvolupament de nous discursos creatius a propòsit de l'intercanvi cultural amb altres membres participants – internacionals i locals–, l'adquisició de nous coneixements interdisciplinars i interculturals, i la possibilitat d'establir xarxes de cooperació investigadora internacionals en l'àmbit de les Belles Arts a banda d'iniciar noves relacions inter-institucionals per a futures vinculacions als grups d'innovació docent i de recerca de la Universitat de Barcelona als quals pertanyem. Les fructíferes relacions establertes en aquell context van permetre la nostra assistència i participació en el *Filmmerkel Festival* a Noszvaj (Hongria) el Juliol de 2011. En aquesta ocasió vam participar un professor i quatre alumnes i vam realitzar tres curtmetratges que van ser visionats a propòsit del *Filmmerkel Festival* a Eger (Hongria). Durant el procés de creació els alumnes van gaudir del suport tècnic de professionals de l'animació, el vídeo, el cinema experimental i el documental, així com del mateix professor acompanyant. I per a la creació de les obres, igualment que en els Symposiums anteriors, la formació es va completar amb conferències de professionals del sector i

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

visionat de pel·lícules referencials.

c) Resultats i/o conclusions

Com a CONCLUSIONS podem assegurar, per l'experiència d'aquests anys, que un dels nostres primers objectius sempre s'ha acomplert: la *motivació*. Si l'alumne que arriba al taller se li fa una proposta engrescadora de col·laboració amb una institució de fora de la nostra Facultat, el procés d'aprenentatge dins el taller serà significatiu, amb uns objectius definits i compromesos i amb l'acceptació d'una responsabilitat positiva: Els alumnes a part de rebre continguts innovadors, treballen en equip, participen activament en el procés d'aprenentatge i adquireixen una sèrie de compromisos que han d'acomplir en uns terminis determinats, els quals van més enllà de la nota de final de curs.

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

Els indicadors que ens validen la feina feta són les avaluacions del professorat per part dels alumnes. Especialment valoren el nostre esforç, la nostra implicació i la nostra il·lusió perquè l'aprenentatge sigui significatiu.

Un altre indicador important és el contacte que seguim mantenint amb ex-alumnes que algunes vegades continuen participant d'algunes de les propostes que plantegem, ja sigui participant en conferències, exposicions, etc.

En resum, l'organització d'activitats de difusió de l'obra dels alumnes ajuda a motivar-los, a participar més activament en l'assignatura i a adquirir un rigor i un compromís que els servirà d'experiència en el seu futur artístic i viatge professional.

Evidentment qualsevol de les activitats que hem organitzat fora de l'aula i que hem esmentat anteriorment, comporten un treball de coordinació i una dedicació meritòria que no sempre és contemplada dins els nostres horaris lectius ni reconeguda com es mereix, fins i tot, i encara que estem en temps de crisi, amb un suport econòmic suficient. A vegades cal un esforç considerable per part dels professors que treballem en aquesta línia per a mantenir la il·lusió, el nivell i la qualitat de les activitats que programem. Tal vegada, la nostra vocació docent i la complicitat que es genera amb els alumnes i en el procés d'aprenentatge són l'aval per a continuar dins d'aquesta línia de treball més enllà de l'aula/taller.

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

1. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

ARNHEIM, Rudolf, *Consideraciones sobre la educación artística*, Paidós, Barcelona, 1993.

BÁRCENA, F., *La práctica reflexiva en educación*, Universidad Complutense de Madrid, Madrid, 1994.

BENITO, A. y CRUZ, A. (coords.), *Nuevas claves para la docencia universitaria en el Espacio Europeo de Educación Superior*, Narcea, Madrid, 2005.

BROCKBANK, A. y MCGILL, *Aprendizaje reflexivo en la educación superior*, Morata, Madrid, 2002.

CARRERAS BARNÉS, Josep y PERRENOUD, Philippe, “El debat sobre les comptències a l’ensenyament universitari”, en *Quaderns de Docència Universitària*, núm. 5, Institut de Ciències de l’Educació de la Universitat de Barcelona, Barcelona, 2005.

DE MIGUEL D., M., “Cambio de paradigma metodológico en la Educación Superior. Exigencias que conlleva”, en *Cuadernos de Integración Europea 2*. Monográfico sobre Espacio Europeo de Educación Superior, 2005.

DE MIGUEL D., Mario (coord.), *Modalidades de enseñanza centradas en el desarrollo de competencias*, MEC y Universidad de Oviedo, Oviedo, 2005.

FERNÁNDEZ M., Amparo, “Metodologías activas para la formación de competencias” en *Educativo siglo XXI*, 24, 2006.

HARVEY, L. y KNIGHT, P., *Transforming higher education*, Open University Press, London, 1996.

MASSOT, P. y FEISTHAMMEL, D., *Seguimiento de la competencia y del proceso de formación*. Madrid: AENOR, 2003.

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

MCLUJAN, M., *El aula sin muros*, Laia, Barcelona, 1974.

MEC, *Propuestas para la renovación de las metodologías educativas en la universidad*, Consejo de Coordinación Universitaria del Ministerio de Educación y Ciencia, Madrid, 2006.

PARCERISA ARAN, Artur, “Pla docent: Planificar les assignatures en el marc de l’Espai Europeu d’Educació Superior”, *Quaderns de Docència Universitària*, núm. 1, Institut de Ciències de l’Educació de la Universitat de Barcelona, Barcelona, 2004.

PERRENOUD, Philippe, “La formación de los docentes en el siglo XXI” en *Revista de tecnología educativa*, XIV, núm. 3, 2001.

PERRENOUD, Philippe, *Desarrollar la práctica reflexiva en el oficio de enseñar*, Graó, Barcelona, 2004.

SCHÖN, D., *La formación de profesionales reflexivos. Hacia un nuevo diseño de la formación y el aprendizaje en las profesiones*, Paidós MEC, Madrid, 1992.

TAGG, J., *The learning paradigm college*. Bolton, MA: Anker Publishing (2003).

Company.

VILLANUEVA V., Joan, *Competencia multicultural en educación artística*, Universitat de Girona, Girona, 2005.

VV. AA., *¿Qué es la educación artística?*, Ed. Sendai Edic., Barcelona, 1991.

VYGOSTKI, L. S., *Psicología del arte*, Seix Barral, Barcelona, 1968, 72.

WIGAN, Mark, *Pensar visualmente*, G. Gili, Barcelona, 2006.

ZABALDA, M. A., *La enseñanza universitaria. El escenario y sus protagonistas*, Narcea, Madrid, 2002.

SECRETARIA TÈCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2

LA UNIVERSITAT: UNA INSTITUCIÓ DE LA SOCIETAT

ZABALA, A., El enfoque globalizador. *Cuadernos de Pedagogía*, 168, 17-22, 1989.

SECRETARIA TÉCNICA

VII CIDUI

ISBN 978-84-695-4073-2